

GIÁO DỤC TINH THẦN TỰ HỌC THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH CHO SINH VIÊN ĐẠI HỌC

Phạm Văn Cường
Trường Đại học Công nghệ thành phố Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học là nền tảng quan trọng trong việc giáo dục và hình thành nhân cách người học, đặc biệt trong bối cảnh giáo dục đại học hiện nay. Người khẳng định tự học là con đường để không ngừng tiến bộ, nâng cao năng lực làm chủ và phụng sự Tổ quốc. Tự học không chỉ là phương pháp học tập mà còn là trách nhiệm, thái độ sống và biểu hiện của tinh thần độc lập, tự giác. Bài viết phân tích các nội dung cốt lõi trong tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học và đề xuất ba nhóm giải pháp giáo dục tinh thần tự học cho sinh viên đại học: (1) đổi mới chương trình, phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy chủ động của người học; (2) xây dựng môi trường học tập tích cực, gắn với thực tiễn; (3) rèn luyện ý thức và kỹ năng tự học. Các giải pháp nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, giúp sinh viên phát triển toàn diện và đáp ứng yêu cầu học tập suốt đời trong xã hội hiện đại.

Từ khóa: đổi mới phương pháp, giáo dục đại học, Hồ Chí Minh, tự học, ý thức tự giác.

EDUCATING THE SPIRIT OF SELF-STUDY ACCORDING TO HO CHI MINH'S IDEOLOGY FOR UNIVERSITY STUDENTS

Pham Van Cuong
Ho Chi Minh City University of Technology

Abstract: Ho Chi Minh's ideology on self-study serves as an essential foundation in education and the development of learners' character, particularly in the current context of higher education. He affirmed that self-study is the pathway to continuous improvement, enhancing one's capacity for mastery and service to the nation. Self-study is not only a learning method but also a responsibility, a life attitude, and an expression of independence and self-discipline. This paper analyzes the core elements of Ho Chi Minh's ideology on self-study and proposes three groups of solutions for fostering the spirit of self-study among university students: (1) innovating curricula and teaching methods to promote learner autonomy; (2) creating a positive and practice-oriented learning environment; and (3) developing students' awareness and skills in self-study. These solutions aim to contribute to improving the quality of education, facilitating students' holistic development, and meeting the demands of lifelong learning in modern society.

Keywords: Method innovation, higher education, Ho Chi Minh, self-study, self-discipline

Nhận bài: 11/04/2025

Phản biện: 12/05/2025

Duyệt đăng: 16/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, phát triển tinh thần tự học cho sinh viên đại học đang trở thành yêu cầu thiết yếu nhằm thích ứng với xã hội học tập và nền kinh tế tri thức. Nghị quyết số 29-NQ/TW (2013) của Đảng đã xác định rõ nhiệm vụ: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và đồng bộ các yếu tố cơ bản của giáo dục đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học” (Ban Chấp hành Trung ương, 2013). Trong định hướng đó, việc giáo dục tinh thần tự học không chỉ là yêu cầu phương pháp mà còn là nhiệm vụ tư tưởng – nhân cách: “Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực” (Ban Chấp hành Trung ương, 2013).

Tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng – lý luận quan trọng cho công cuộc đổi mới giáo dục giáo dục, trong đó đặc biệt đề cao vai trò của người học và tinh thần học tập suốt đời. Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học là những luận điểm cơ bản

phản ánh nội dung, cách thức, phương pháp, con đường tự học một cách đúng đắn, phù hợp, hiệu quả. Người giải thích tinh thần tự học theo hướng “Tự động là không phải tựa vào ai, là tự mình biết biến báo xoay xở, tự mình biết thực hành công tác theo nhiều hình thức mới mẻ, phong phú” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 44). Việc kế thừa và vận dụng linh hoạt, sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học góp phần đào luyện nhân tài, bồi dưỡng mục tiêu, lý tưởng cách mạng cho các thế hệ thanh niên trở thành những công dân có ích cho xã hội là hết sức quan trọng.

Tại các trường đại học ở Việt Nam hiện nay, với định hướng đào tạo ứng dụng và triết lý “lấy người học làm trung tâm”, việc giáo dục tinh thần tự học cho sinh viên càng trở nên cấp thiết trong bối cảnh yêu cầu về chất lượng nguồn nhân lực ngày càng cao. Tuy nhiên, việc vận dụng có hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh để hình thành, nuôi dưỡng và phát triển tinh thần tự học cho sinh viên hiện vẫn chưa được quan tâm đúng mức. Vì vậy,

việc nghiên cứu cơ sở tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học và đề xuất giải pháp vận dụng vào thực tiễn giáo dục tại các trường đại học là yêu cầu khách quan và cần thiết, nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo và phát triển con người toàn diện theo định hướng của Đảng và tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học

Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học là một trong những nội dung trọng yếu trong hệ quan điểm giáo dục toàn diện và suốt đời của Người. Theo Hồ Chí Minh, tự học không chỉ là phương pháp học tập mà còn là một thái độ sống, một trách nhiệm xã hội, một yêu cầu phát triển của mỗi cá nhân trong sự nghiệp cách mạng. Người nhấn mạnh: “Học không bao giờ cùng. Học mãi để tiến bộ mãi. Càng tiến bộ, càng thấy càng phải học thêm” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 61) Tư tưởng này thể hiện một quan điểm giáo dục tiến bộ, đặt trọng tâm vào tính liên tục và không giới hạn của quá trình học tập. Với Hồ Chí Minh, học không phải là một giai đoạn khép kín trong đời người, mà là quá trình lâu dài, kéo dài suốt cuộc đời, trong đó tự học giữ vai trò chủ đạo nhằm giúp con người thích ứng với sự biến đổi của thực tiễn và phát triển không ngừng của tri thức.

Hơn thế nữa, Hồ Chí Minh gắn việc học – trong đó có tự học – với vai trò, trách nhiệm công dân trong công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước. Người khẳng định mọi người phải học để “hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 40) Điều đó cho thấy, tự học không chỉ phục vụ cho lợi ích cá nhân mà còn là một nghĩa vụ công dân, góp phần vào quá trình nâng cao dân trí, phát triển xã hội và kiến tạo một quốc gia độc lập – tự cường – văn minh. Tự học, trong tư tưởng Hồ Chí Minh, là con đường để mỗi người tự nâng cao dân trí cho bản thân mình, đồng thời cũng là nền tảng để hình thành một xã hội học tập rộng khắp, lấy tri thức làm động lực phát triển.

Về mục đích của tự học, Hồ Chí Minh xem đây là một hành trình không ngừng để tự hoàn thiện bản thân cả về phẩm chất đạo đức lẫn năng lực chuyên môn. Người nhấn mạnh “ra sức học tập, tu dưỡng, tự cải tạo để tiến bộ mãi” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 602). Như vậy, tự học không chỉ nhằm tích lũy tri thức mà còn phục vụ mục tiêu cao cả hơn là nâng cao nhân cách, rèn luyện bản lĩnh, và khơi dậy năng lực nội tại của mỗi cá nhân trong hành trình cống hiến cho xã hội. Tự học theo Hồ Chí Minh là phương thức thiết yếu để hình thành “ý thức làm chủ”, không chỉ trong lao động mà còn trong tư duy và hành động, như Người chỉ rõ: “Ý

thức làm chủ không phải chỉ tỏ rõ ở tinh thần hăng hái lao động mà còn phải tỏ rõ ở tinh thần say mê học tập để không ngừng nâng cao năng lực làm chủ của mình” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 527)

Về phương pháp tự học, Hồ Chí Minh đề cao tính toàn diện, linh hoạt và thực tiễn trong quá trình học tập. Người không giới hạn việc học trong khuôn khổ nhà trường mà mở rộng ra tất cả các nguồn học tập có thể tiếp cận được. Người dạy rằng “Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học ở nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 361) đồng thời nhấn mạnh thêm “học trong xã hội, học nơi công tác thực tế, học ở quần chúng” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 163). Theo đó, tự học không chỉ là hoạt động cá nhân khép kín mà là một quá trình giao thoa giữa tri thức lý thuyết và kinh nghiệm thực tiễn. Người còn lưu ý đến vai trò của nhân dân như một “trường học lớn”, khi khẳng định rằng “không học ở nhân dân là một thiếu sót lớn” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 361). Đặc biệt, Hồ Chí Minh nhấn mạnh việc học thông qua lao động, sản xuất và những tấm gương tiêu biểu: “Ngoài học ở trường lớp, học trên sách báo,... có một cách học rất tốt ai cũng có thể tham gia hàng ngày. Đó là cách học tập ngay trong sản xuất, học những người, những tổ, những đơn vị tiên tiến” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 528) Tư tưởng này cho thấy sự dung hợp giữa học thuật và thực tiễn, giữa cá nhân và cộng đồng trong quá trình tự học. Về nguyên tắc tự học, Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh đến sự kết hợp biện chứng giữa lý luận và thực tiễn. Người chỉ rõ: “Thực tiễn không có lý luận hướng dẫn thì thành thực tiễn mù quáng. Lý luận không liên hệ với thực tiễn là lý luận suông” (Hồ Chí Minh, 2011). Đây chính là nguyên tắc cốt lõi làm nên chiều sâu tư tưởng giáo dục của Hồ Chí Minh: học phải đi đôi với hành, tư duy lý luận phải gắn bó mật thiết với hoạt động thực tiễn để đảm bảo năng lực vận dụng tri thức vào đời sống một cách hiệu quả và đúng đắn.

2.2. Giải pháp giáo dục tinh thần tự học cho sinh viên

Một là, đổi mới chương trình và phương pháp giáo dục. Chương trình đào tạo cần được thiết kế theo hướng phát huy tính chủ động của người học. Nội dung phải toàn diện, kết hợp hài hòa giữa kiến thức chuyên môn với kiến thức chính trị, lịch sử, khoa học cơ bản và kinh nghiệm thực tiễn – thể hiện quan điểm của Hồ Chí Minh rằng việc học không chỉ giới hạn ở sách vở mà phải gắn liền với thực tiễn. Nhà trường nên tích hợp vào chương trình các hoạt động như nghiên cứu ứng dụng, thực tập hoặc phục vụ cộng đồng, tạo cơ hội cho sinh viên gắn học với hành và rèn luyện tư duy sáng tạo. Bên cạnh đó, phương pháp giảng dạy cũng cần đổi mới theo hướng lấy người học làm

trung tâm. Giảng viên chuyển từ truyền thụ một chiều sang hướng dẫn sinh viên tự tìm tòi, nghiên cứu, áp dụng các phương pháp dạy học tích cực (thảo luận, dự án, v.v.) để kích thích tinh thần chủ động và say mê học tập. Định hướng “dạy cách học, khuyến khích tự học” của Nghị quyết 29-NQ/TW (2013) cần được thực hiện nghiêm túc trong hoạt động giảng dạy. Đổi mới chương trình và phương pháp như trên sẽ tạo nền tảng để sinh viên vừa tiếp thu tri thức, vừa hình thành phẩm chất tự học suốt đời.

Hai là, xây dựng môi trường học tập chủ động. Các trường đại học cần xây dựng môi trường giáo dục chủ động nhằm khuyến khích sinh viên tự giác học hỏi. Trong lớp, cần hình thành văn hóa trao đổi mở, nơi sinh viên mạnh dạn đặt câu hỏi, thảo luận và học hỏi lẫn nhau dưới sự hướng dẫn của giảng viên. Đồng thời, nhà trường phải đầu tư nguồn lực hỗ trợ tự học như thư viện, học liệu điện tử, không gian học nhóm và câu lạc bộ học thuật, giúp sinh viên học tập độc lập. Bên cạnh đó, cần gắn việc học với thực tiễn xã hội. Thông qua các hoạt động ngoại khóa như tham quan thực tế, tình nguyện cộng đồng hoặc cố vấn doanh nghiệp, sinh viên được học từ trải nghiệm thực tế. Việc học tập ngoài giảng đường cũng gắn kết chặt chẽ lý luận với thực tiễn trong nhận thức của người học. Ngoài ra, cần có cơ chế khuyến khích và khen thưởng những sinh viên tích cực tự học (ví dụ tuyên dương thành tích nghiên cứu khoa học) để tạo động lực phấn đấu. Môi trường giáo dục năng động như vậy sẽ nuôi dưỡng ở sinh viên tinh thần cầu tiến, ham học và tự tin khám phá tri thức.

Ba là, rèn luyện ý thức và kỹ năng tự học. Yêu tố quyết định vẫn là ý thức và kỹ năng tự học của mỗi sinh viên. Trước hết, cần giúp người học nhận thức rõ tầm quan trọng của tự học đối với sự phát triển bản thân và trách nhiệm xã hội. Khi nhận thức đúng ý nghĩa của việc tự học, sinh viên sẽ có động cơ học tập xuất phát từ sự say mê nội tại chứ không chỉ vì áp lực điểm số. Đồng thời, nhà trường phải trang bị cho sinh viên những kỹ năng tự học thiết yếu như đặt mục tiêu, lập kế hoạch, tìm kiếm và xử lý thông tin, và tự đánh giá kết quả. Song song đó, cần bồi dưỡng ở sinh viên ý thức làm chủ – tức tinh thần trách nhiệm và chủ động

cao trong học tập. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng chỉ rõ tinh thần say mê tự học chính là biểu hiện của ý thức làm chủ, giúp mỗi người “không ngừng nâng cao năng lực làm chủ của mình” (Hồ Chí Minh, 2011, trang 527). Thấm nhuần tinh thần đó, sinh viên sẽ chủ động coi việc học là của mình và dần hình thành thói quen tự học hàng ngày. Khi có ý thức vững vàng cùng kỹ năng thành thục, mỗi người sẽ không ngừng tự học suốt đời để hoàn thiện bản thân.

III. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học là một di sản tư tưởng – giáo dục có giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với sự nghiệp giáo dục con người Việt Nam hiện đại. Trong bối cảnh chuyển đổi giáo dục theo hướng phát triển phẩm chất và năng lực người học, việc giáo dục tinh thần tự học cho sinh viên không chỉ là yêu cầu phương pháp mà còn là nhiệm vụ tư tưởng – nhân cách. Hồ Chí Minh đã khẳng định tự học là con đường để con người không ngừng tiến bộ, là biểu hiện của ý thức làm chủ, của tinh thần độc lập, tự giác và cầu tiến – những phẩm chất đặc biệt cần thiết trong thời đại đổi mới và hội nhập. Dựa trên những nội dung cốt lõi của tư tưởng Hồ Chí Minh về mục đích, nội dung, phương pháp và nguyên tắc tự học, bài viết đã đề xuất ba nhóm giải pháp thiết thực nhằm nâng cao tinh thần tự học cho sinh viên đại học. Đó là: đổi mới chương trình và phương pháp giáo dục theo hướng khơi dậy tinh thần học tập chủ động; xây dựng môi trường học tập năng động, gắn lý luận với thực tiễn; và rèn luyện ý thức, kỹ năng tự học như một hành trang học tập suốt đời cho sinh viên. Các giải pháp này không chỉ phù hợp với yêu cầu thực tiễn giáo dục hiện nay, mà còn thể hiện sự kế thừa và vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh trong công tác giáo dục thế hệ trẻ. Trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 và xã hội học tập đang phát triển mạnh mẽ, việc nuôi dưỡng và phát triển tinh thần tự học cho sinh viên trở thành yếu tố then chốt để xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững của đất nước. Việc tiếp tục nghiên cứu và vận dụng sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học không chỉ có ý nghĩa giáo dục mà còn là định hướng chiến lược cho sự nghiệp trồng người trong thời đại mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Ban Chấp hành Trung ương. (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội.
- [2]. Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập (Tập 4)*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3]. Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập (Tập 5)*. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [4]. Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập (Tập 6)*. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [5]. Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập (Tập 11)*. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [6]. Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập (Tập 12)*. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.